

PROZORI ŽIVOTA – RETROSPEKTIVA FILMOVA MARKA REĆE

JUGOSLOVENSKA KINOTEKA, BEOGRAD, 29.10 – 02.11.2022. u organizaciji Instituta Ramon Llull, konzorcijuma koji na internacionalnom nivou promovise katalonski jezik i kulturu.

Ivana Kronja

Publika Jugoslovenske kinoteke imaće ovih dana lepu priliku i zadovoljstvo da se upozna sa zaokruženim izborom filmskih ostvarenja istaknutog katalonskog reditelja srednje generacije, Marka Reće (r. 1970), čiji filmovi odražavaju specifičan duh ovog podneblja, povezujući tradicionalno i savremeno shvatanje života i međuljudskih odnosa.

Reća je rođen u Hospitalet de Llobregatu, radničkom gradu na periferiji Barselone, koja je, zajedno sa svojim predgrađima, često poprište njegovih filmova. Glavni grad Katalonije, Barselona, drugi u Španiji i peti u EU najnaseljeniji urbani centar, jeste i najviše kosmopolitski grad u Južnoj Evropi. Ostvarenja Marka Reće i sama odražavaju bogatstvo tog jedinstvenog kulturnog prožimanja i višejezičnosti tako da njegovi filmski junaci govore na katalonskom, francuskom, arapskom, engleskom, švedskom, španskom, a sada i na srpskom jeziku. Kosmopolitski senzibilitet preporučio je Reću i za jednog od ko-autora *Mostova Sarajeva* iz 2014, u kojima je jednu od kratkih epizoda uradio i nedavno preminuli Žan-Lik Godar, a koji će zatvoriti Retrospektivu.

Većina Rećinih filmskih ostvarenja govori o običnom narodnom čoveku zahvaćenom procesima modernosti, industrijalizacije i marginalizacije tokom čitavog 20. veka, koji se naročito odražavaju na sudbinu porodice i porodičnih veza. Deca i mladi po pravilu odrastaju u ekonomski nesigurnom okruženju, uz bolnu odsutnost roditelja i nemogućnost odraslih da im pruže svu potrebnu brigu. Uprkos teškim okolnostima, nenametljivi junaci ovih priča upuštaju se strasno u avanturu života, tragajući za sazrevanjem, prijateljstvom i bliskošću. Odlikuju ih skromnost, hrabrost i humor.

Nekoliko faktora određuje Rećin autorski rukopis. Najpre, tu je fascinantan rad kamere, samog autora i drugih, koja beleži sirove pejzaže, more, stene, drveće, životinje, smene dana i noći, u svoj njihovoj izražajnosti i lepoti. Kamera podjednako crta autentična lica ljudi, u njihovom strahu, ljutini, brizi, ali i jednostavnoj sreći i ozarenosti. Zatim, tu je jedinstveni filmski ritam, veoma prirodan, za današnje vreme čak usporen, koji prepoznajemo kao tačno odmereno bîlo života: disanje, spavanje, podizanje i spuštanje morskih talasa, tempo manuelnog rada, šuštanje vetrova. Upotreba muzike, moderne, energične i veoma brze, ponegde i setnih ženskih vokala, koja često stoji u kontrapunktu sa ruralnim predelima i elementarnim zbivanjima, čini neodvojivi deo estetike ovih filmova. U delu opusa briljira slavni glumac Serđi Lopez, a više uloga, kao u *Avgustovskim danima*, tumače David i sam Mark Reća.

Reća kreira i beleži zbivanja i karaktere objektivno, tačno i saosećajno, pokazujući se kao majstor filmskog realizma. U dokumentarnom duhu on rekonstruiše scene drevnog metoda čišćenja terena od smrtonosne zaraze pomoću vatre, procesa kremacije, takmičenja ptica, psećih trka, igre dece, nadničarskog rada i nomadskog putovanja kroz planinski pejzaž, sa velikom preciznošću.

Uz duboko osećanje lične pripadnosti lokalnoj kulturi, koje je i ambivalentno, autor nam dočarava njeno autentično poimanje sveta, izbegavajući pri tom bilo kakvu spektakularnost ili egzotičnost. Ovaj reditelj nikada ne manipuliše gledaocem, već, naprotiv, budi našu radoznalost, nagoneći nas na promišljanje smisla i etičnosti ljudskih napora i nada.

Prozori života otkriće nam i deo Rećinog manje poznatog, kratkog i eksperimentalnog opusa u radovima snimljenim 35 mm kamerom, inspirisanog evropskim filmskim modernizmom i avangardnim filmom. *Nebo se diže* iz 1991. svojom mediteranskom bojom i simbolima psihe može nas podsetiti na kratka ostvarenja jugoslovenskog amaterskog filma Lordana Zafranovića, Živojina Pavlovića i drugih. Formalni eksperiment rane faze prisutan je i u izuzetnom *Drvetu trešnje* iz 1998. koje, kao i naredni igrani filmovi ovog autora, evocira prizore detinjstva i odaje počast prirodi u bogatstvu zvukova i slike. U svima njima, poetika Marka Reće proteže se dalje od socijalnog i zahvata dublji, antropološki i duhovni plan postojanja.